

28.8.2026. / Jätetty klo 18.45

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=c03a60e2-8713-4ee0-9e11-c994742ba4c9>

Pukkilan kunnan lausunto hallituksen esitysluonnoksesta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamiseksi

VN/13996/2026

Pukkilan kunta tunnistaa julkisen talouden tasapainottamisen tarpeen. Valtiontalouden sopeuttamista ei kuitenkaan voida toteuttaa siirtämällä sopeuttamisvastuuta kunnille tilanteessa, jossa kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita ei vastaavasti vähennetä.

Erityisen ongelmallista on tehdä uusia pysyviä leikkauksia valtionosuusjärjestelmään, jonka vakavat rakenteelliset ongelmat ovat jo tunnistettu ja jonka kokonaisuudistamista kunnat ovat pitkään odottaneet.

Kuntien tehtävien ja rahoituksen on oltava tasapainossa

Valtionosuusjärjestelmän perustehtävän tulee olla yksiselitteinen: **sen tulee turvata kunnille tosiasialliset taloudelliset edellytykset järjestää niille säädetyt lakisääteiset palvelut.**

Nykyinen järjestelmä ei kaikilta osin tätä tehtävää täytä.

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä syntyneet sote-tasauserät sitovat edelleen kuntien nykyistä rahoitusta historiallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin, vaikka kyseiset tehtävät eivät enää kuulu kunnille. **Pukkilan näkökulmasta tilanne on kohtuuton.** Kunta joutuu rahoittamaan nykyiset lakisääteiset tehtävänsä tilanteessa, jossa sen valtionosuusasema määräytyy olennaisilta osin menneisyyden kustannusrakenteen perusteella.

Menneistä sote-palveluista ei voida enää säästää. Niiden perusteella syntyvä rahoitusvaje on säästettävä niistä palveluista, jotka ovat edelleen kunnan vastuulla – käytännössä muun muassa lasten ja nuorten palveluista.

Pukkilan kunta katsoo, että valtionosuuksien pysyvä vähentäminen ilman vastaavaa kuntien tehtävien tai velvoitteiden vähentämistä heikentää kunnallisen rahoitusperiaatteen toteutumista.

Rahoitusperiaatteen näkökulmasta olennaista ei ole ainoastaan valtionosuuksien nimellinen määrä, vaan se, jääkö kunnalle kokonaisuutena tosiasialliset taloudelliset edellytykset suoriutua sille säädetyistä lakisääteisistä tehtävistä.

Pukkilan tilanne osoittaa järjestelmän rakenteellisen ongelman

Pukkilan valtionosuusasema on poikkeuksellisen heikko. Kunta kuuluu niihin kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus on painunut negatiiviseksi.

Käytännössä Pukkila ei saa valtiolta peruspalvelujen valtionosuutta lakisääteisten peruspalvelujensa järjestämiseen, vaan maksaa valtionosuusjärjestelmän kautta rahaa takaisin valtiolle. Samanaikaisesti kunnan on järjestettävä samat lainsäädännössä määrätty peruspalvelut kuin muidenkin kuntien.

Pukkilan kunta on saattanut nykyiseen valtionosuusjärjestelmään ja erityisesti sote-tasauseriin liittyvät ongelmat oikeuskanslerin arvioitavaksi. Pukkila pitää erittäin ongelmallisena uusien pysyvien leikkausten tekemistä tilanteessa, jossa järjestelmän rakenteellisia ongelmia ja niiden vaikutuksia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumiseen ei ole ratkaistu.

Valtionosuusjärjestelmän rakenteellista ongelmaa ei voida ratkaista kunnan omilla säästötoimilla.

Vuoden 2027 indeksikorotuksen rajoittaminen

Hallituksen esityksessä vuoden 2027 indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä. Tämä tarkoittaisi kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin valtakunnallisesti noin 93 miljoonan euron vähennystä vuodesta 2027 alkaen.

Indeksikorotuksen rajoittaminen ei poista kuntien kustannusten kasvua. Henkilöstö-, tila-, kuljetus-, energia- ja muut palvelutuotannon kustannukset kasvavat riippumatta siitä, kompensoidaanko niiden kasvu valtionosuuksissa täysimääräisesti.

Jos kuntien tehtäviä ja velvoitteita ei samassa suhteessa vähennetä, indeksikorotuksen rajoittaminen merkitsee käytännössä sitä, että valtio siirtää kasvavan osan lakisääteisten palvelujen rahoitusvastuusta kunnille.

Pukkilan kunta katsoo, että vuoden 2027 valtionosuuksien indeksikorotus tulee lähtökohtaisesti toteuttaa täysimääräisenä.

75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistavan jatkaminen

Pukkilan kunta suhtautuu kriittisesti siihen, että 75 miljoonan euron pysyvän valtionosuusvähennyksen vuonna 2026 käyttöön otettua kohdentamistapaa esitetään jatkettavaksi myös vuodesta 2027 eteenpäin.

Vuotta 2026 koskevaa ratkaisua tehtäessä vähennyksen kohdentamistavan todettiin olevan väliaikainen, ja pysyvän kohdentamistavan oli tarkoitus tulla ratkaistavaksi kuntien valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä. Kokonaisuudistus ei kuitenkaan ole toteutunut.

Pukkilan kunta pitää ongelmallisena sitä, että kokonaisuudistuksen viivästyessä **väliaikaiseksi tarkoitettu kohdentamistapa käytännössä vakiinnutetaan ilman, että järjestelmän tunnettuja rakenteellisia ongelmia on ratkaistu.**

Erityisen ongelmallista tämä on siksi, että nykyiseen järjestelmään sisältyvät hyvinvointialueuudistuksesta johtuvat sote-siirtoerät kohtelevat kuntia hyvin eri tavoin. Osa kunnista hyötyy edelleen historiallisista sote-kustannuksistaan, kun taas toisissa kunnissa – kuten Pukkilassa – samat mekanismit heikentävät olennaisesti nykyisten lakisääteisten tehtävien rahoitusta.

Pukkilan kunta katsoo, että mikäli valtionosuusleikkauksia toteutetaan, niiden kohdentamisessa tulee tarkastella ensisijaisesti positiivisia sote-siirtoeriä. Ei ole perusteltua ylläpitää historiallisista sote-kustannuksista syntyvää rahoitushyötyä osalle kunnista samalla, kun kuntien nykyisten lakisääteisten tehtävien rahoitusta leikataan.

Valtionosuusjärjestelmän rakenteellisia ongelmia ei tule tehdä pysyviksi väliaikaisiksi tarkoitettuja ratkaisuja jatkamalla. Pysyvä kohdentamistapa tulee ratkaista osana valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta.

Esityksen leikkausmekanismit muodostavat ristiriitaisen kokonaisuuden

Pukkilan kunta pitää esityksen kokonaisuutta ristiriitaisena.

75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamisessa tunnistetaan tarve suojata kuntia, joiden peruspalvelujen valtionosuus on jo nolla tai negatiivinen. Tämä lähtökohta on perusteltu.

Jos lainsäätäjä kuitenkin tunnistaa, ettei jo valmiiksi nolla- tai negatiivisen valtionosuuden kuntien rahoitusasemaa ole kohtuullista heikentää tällä vähennyksellä, on vaikea perustella, miksi niiden rahoitusasemaa voidaan samanaikaisesti heikentää toisella, asukaslukuun perustuvalla leikkausmekanismilla.

Nolla ei voi olla raja vain yhden leikkauksen kohdalla.

Esityksen vaikutuksia tulee arvioida kokonaisuutena ja erityisesti niiden kuntien näkökulmasta, joiden valtionosuusasema on jo ennen uusia leikkauksia poikkeuksellisen heikko.

Leikkausten kumulatiiviset vaikutukset on arvioitava

Valtionosuuksiin tehtävät pysyvät vähennykset ja indeksikorotusten rajoittaminen kumuloituvat useiden vuosien aikana samaan aikaan, kun kuntien palvelutuotannon kustannukset kasvavat.

Kuntien vastuulle on lisäksi siirtynyt uusia tehtäviä ja taloudellisia vastuita. Työllisyyspalvelujen järjestämismäärästä lisäksi kuntien vastuulle on tullut aiempaa suurempi taloudellinen riski työttömyyden kustannuksista juuri tilanteessa, jossa työttömyys on kasvanut.

Pukkilan kunta pitää välttämättömänä, että jokaisen kuntatalouteen kohdistuvan uuden sopeutustoimen yhteydessä arvioidaan aikaisempien valtionosuusleikkausten, veroperustemuutosten, tehtävämuutosten ja muiden kuntien tulopohjaan vaikuttavien ratkaisujen yhteisvaikutukset.

Yksittäisen leikkauksen tarkastelu irrallaan muista muutoksista ei anna oikeaa kuvaa yksittäisen kunnan tosiasiallisesta rahoitusasemasta.

Pienten kuntien vähimmäiskustannukset on tunnistettava

Pienen kunnan mahdollisuudet sopeuttaa toimintaansa ovat rajalliset. Palvelujen järjestämiseen liittyy vähimmäiskustannuksia, joita ei voida sopeuttaa väestömäärän tai valtionosuuksien muutosten suhteessa.

Väestöpohjan koko ei poista kunnan velvollisuutta järjestää laissa säädetyt palvelut. Kunnalla on oltava riittävä henkilöstö, toimitilat, kuljetukset, viranomaispalvelut ja hallinnollinen kapasiteetti riippumatta kunnan asukasluvusta.

Pienessä kunnassa yhdenkin lakisääteisen palvelun kustannusmuutos, henkilöstöratkaisu tai investointitarve voi muodostaa suhteellisesti merkittävän osan koko kunnan vuosituloudesta.

Valtion rahoitusratkaisujen tulee tämän vuoksi tunnistaa palvelujen järjestämisen vähimmäiskustannukset sekä sellaiset olosuhdetekijät, joihin kunta ei omilla päätöksillään voi olennaisesti vaikuttaa.

Rahoitusperiaatetta on arvioitava kuntakohtaisesti

Rahoitusperiaatteen toteutumista ei voida arvioida vain koko kuntasektorin keskimääräisten lukujen perusteella.

Kuntien välillä on huomattavia eroja veropohjassa, väestörakenteessa, valtionosuuksissa ja mahdollisuuksissa sopeuttaa palvelurakennettaan. Valtakunnallisesti kohtuulliselta näyttävä leikkaus voi yksittäisen kunnan kohdalla muodostua erittäin merkittäväksi.

Pukkilan kunta katsoo, että vaikutusarvioinnissa tulee tarkastella kuntakohtaisia vaikutuksia sekä eri kuntaryhmien taloudellista kantokykyä ja kuntien sijaintia (etenkin Uudellamaalla vaikuttava Pukkila)

Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena tulee olla kuntien välisten taloudellisten erojen tasaaminen – ei niiden kasvattaminen.

Vaikutukset kohdistuvat lopulta kuntalaisten palveluihin

Valtionosuuksien leikkaaminen ei poista kuntien lakisääteisiä tehtäviä. Jos tehtävät säilyvät mutta niiden rahoitusta vähennetään, **erotus jää kunnan katettavaksi.**

Käytännössä vaihtoehdot ovat palvelujen vähentäminen, verotuksen kiristäminen, investointien lykkääminen tai velkaantuminen.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen. Niiden järjestämisvelvollisuus on lakisääteinen ja kustannusrakenteessa on vain rajallisesti lyhyen aikavälin joustoa.

Pukkilan kaltaisessa kunnassa merkittävä osa jäljellä olevista tehtävistä ja kustannuksista liittyy lapsiin ja nuoriin. Siksi valtionosuusjärjestelmän ongelmat ja siihen tehtävät *uudet leikkaukset kohdistuvat väistämättä myös lasten ja nuorten palvelujen rahoitusedellytyksiin.*

Palvelujen saatavuus, laatu ja yhdenvertaisuus eivät saa muodostua riippuvaisiksi lapsimäärästä, kunnan koosta tai verotulopohjasta.

Lapsen oikeus laadukkaaseen perusopetukseen tai varhaiskasvatukseen ei voi riippua siitä, millaiset sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset hänen kotikunnassaan olivat vuosia ennen hänen palvelutarpeensa syntymistä.

Pukkilan kunta edellyttää, että esityksen lapsivaikutukset sekä vaikutukset kuntalaisten alueelliseen yhdenvertaisuuteen arvioidaan asianmukaisesti.

Valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus on saatettava loppuun

Pukkilan kunta pitää välttämättömänä valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen jatkamista. Yksittäiset leikkaukset tai väliaikaisten ratkaisujen jatkaminen eivät korjaa järjestelmän rakenteellisia ongelmia.

Erityisesti on ratkaistava, missä määrin historiallisten sote-kustannusten tulee enää tulevaisuudessa vaikuttaa kuntien nykyisten tehtävien rahoitukseen.

Ei ole kestävää, että yhden kunnan menneet sote-kustannukset parantavat edelleen sen mahdollisuuksia rahoittaa nykyisiä tehtäviä samalla, kun toisessa kunnassa vastaava historiallinen laskelma heikentää niitä vuodesta toiseen.

Samalla valtionosuusjärjestelmän ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä on vahvistettava. Kuntien on voitava ennakoida lakisääteisten palvelujensa rahoitusta usean vuoden aikajänteellä. Henkilöstöä, toimitiloja, sopimuksia ja investointeja ei voida sopeuttaa vuosittain valtiontalouden kulloistenkin ratkaisujen mukana.

Pukkilan kunnan kanta

Pukkilan kunta ei kannata hallituksen esityksen toteuttamista esitetyssä muodossa.

Pukkilan kunta katsoo, että:

- vuoden 2027 valtionosuuksien indeksikorotus tulee toteuttaa täysimääräisenä eikä esitettyä 2,8 prosenttiyksikön rajoitusta tule toteuttaa;
- kuntien rahoitusta ei tule pysyvästi vähentää ilman vastaavia tehtävien ja velvoitteiden vähennyksiä;

- valtionosuusjärjestelmän rakenteelliset ongelmat ja erityisesti historiallisten sote-tasauserien vaikutukset tulee ratkaista ennen uusien pysyvien leikkausten tekemistä;
- 75 miljoonan euron vähennyksen pysyvä kohdentamistapa tulee ratkaista osana valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta eikä väliaikaiseksi tarkoitettua ratkaisua tule vakiinnuttaa kokonaisuudistuksen sijasta;
- **mikäli valtionosuusleikkauksia toteutetaan, niiden kohdentamisessa tulee ensisijaisesti tarkastella positiivisia sote-siirtoeriä;**
- valtionosuusmuutosten ja muiden kuntatalouteen vaikuttavien ratkaisujen yhteisvaikutukset tulee arvioida kuntakohtaisesti rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta;
- pienten kuntien palvelujen järjestämiseen liittyvät vähimmäiskustannukset ja kuntien erilainen taloudellinen kantokyky tulee ottaa vaikutusarvioinnissa huomioon;
- kuntien mahdollisuudet järjestää lakisääteiset palvelut yhdenvertaisesti ja pitkäjänteisesti tulee turvata;
- esityksestä tulee tehdä asianmukainen lapsivaikutusten sekä kuntalaisten alueellista yhdenvertaisuutta koskeva arviointi; ja
- valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus tulee saattaa loppuun mahdollisimman nopeasti.

Pukkilan kunta on neljä vuotta kestäneen tiukan talouden tasapainottamisen aikana sopeuttanut toimintaansa määrätietoisesti ja karsinut ei-lakisääteisen toimintansa käytännössä minimiin. **Kunta on tehnyt ne ratkaisut, joihin se voi itse vaikuttaa.**

Tästä huolimatta Pukkila joutuu nykyisen valtionosuusjärjestelmän seurauksena jatkuvasti kamppailemaan taloudellisista edellytyksistään järjestää lakisääteiset palvelunsa ja viime kädessä myös itsenäisen kunnan toimintaedellytyksistä.

Valtionosuusjärjestelmän uudistusta odottavalle kunnalle nyt esitettävät uudet leikkaukset ja erityisesti niiden toteuttamistapa ovat siten kriittisiä.

Edellä esitetyillä perusteilla Pukkilan kunta katsoo, että hallituksen esitys toteutuessaan nyt esitetyssä muodossaan heikentää edelleen merkittävästi Pukkilan kunnan mahdollisuuksia suoriutua nykyisistä lakisääteisistä tehtävistään. Samalla se syventää kuntien välisiä eroja ja sitä kautta kansalaisten – erityisesti lasten ja nuorten – epäyhdenvertaisuutta suhteessa julkisten palvelujen saatavuuteen, laatuun ja niiden rahoittamiseksi kannettavaan verorasitukseen.

Pukkilan näkökulmasta kysymys ei enää ole siitä, kuinka paljon kunta on valmis sopeuttamaan toimintaansa, vaan siitä, kuinka pitkälle yksittäinen kunta voidaan valtion rahoitusratkaisulla pakottaa sopeutumaan samalla, kun sen lakisääteiset velvoitteet säilyvät ennallaan.

Pukkilan kunta pitää erityisen huolestuttavana kehitystä, jossa valtionosuusjärjestelmän kautta heikennetään systemaattisesti joidenkin kuntien taloudellisia edellytyksiä selviytyä lakisääteisistä tehtävistään.

Jos valtionosuusjärjestelmällä tosiasiallisesti tavoitellaan kuntarakenteen muutosta, tämä tavoite tulee sanoa avoimesti. Kuntarakennetta ei tule muuttaa epäsuorasti tekemällä yksittäisten kuntien lakisääteisten tehtävien rahoituksesta kestämatöntä.